

NETWERK24

9°C / 18°C

TUIS

NUUS

SPORT

SAKE

STEMME

VERMAAK

DIE STUDENT

SKOOL

LEEF

TV

E-PUBLIKASIES

SOEK

AKTUEEL

'Die Taal' wat áls kan doen

Deur John Schlapobersky | 13 Junie 2021 00:17 | **Rapport**

Sy lyding onder die apartheidsbewind is onlosmaaklik met sy kennis van Afrikaans verbind, skryf John Schlapobersky.

NUUSBULLETIN

GEWILDSTE

1. Covid-19: Die jongste syfers en inentings
2. 36 mense sterf tydens onluste in Phoenix – Cele
3. Nog 'n SA komponis sterf
4. Wêreldrugby veroordeel Rassie-video
5. Pole gee visum aan verstote Spele-atleet

Die Schlapobersky-gesin op vakansie in Durban in 1956. Die sewe-jarige John sit heel regs.

Ek voel geëerd en is diep geraak deur hierdie uitnodiging van *Rapport* om te skryf oor my ondervinding van en verhouding met Afrikaans.

My agtergrond behoort 'n aanduiding te wees waarom hierdie kwessie oor taal vir my so belangrik is.

Die vraag wat ek graag in hierdie artikel wil beantwoord, is: Kan mens 'n taal liefhê én haat? Die antwoord is ja.

Taal verteenwoordig die waardes van sy sprekers, deurdrenk van sy idioom, temperament, manier van voel, aanspreekwyses en die algemene omgangswyse, wat dikwels in sy musiek neerslag vind.

Ons ken hulle intiem. Ons ken hulle nie net nie – dit is die medium waardeur ons alles ken. Die stemtoon en die woorde waarmee 'n moeder haar baba vertroos; waarmee 'n sportvrou, geanimeerd en gevul met opwinding, haar spanmaats op die veld omhels; die manier waarop 'n geliefde se naam gevul word met ondeurgrondbare

“Dit ontstel my selfs 52 jaar later.”

Hoe belangrik is die stem – die manier waarop dit dra, maar ook laat val?

Dink aan woorde van genade tydens die sterwensuur, die gebed of smeking by geboorte, die dood, huwelik, ordening en inhuldiging.

Gelewer soos dit hoort is 'n seën opbouend en selfs transformerend. As die spreker struikel, struikel die seremonie ook.

Ek het Afrikaans op hierdie maniere geken deur my grootword, blootstelling en opvoeding as 'n Suid-Afrikaner. Ek het dit egter ook op 'n ander manier geken – 'n manier wat jy nie uit vrye wil sou kies nie – as die taal van dié wat my gemartel het.

My ma is gebore en getoë op 'n plaas in die ou Wes-Transvaal, kort ná die einde van die Eerste Wêreldoorlog. Die grond is geleë in die Magaliesberg, naby Krugersdorp, en die plaas, Ruthville, dra steeds die naam wat haar ouers in 1922 aan die grond gegee het ter herdenking van haar geboorte.

My grootouers en hul enigste dogter het as Afrikaanse Jode gewoon in 'n boeregemeenskap waarvan baie steeds nie vrede gemaak het met die uitslag van die Anglo-Boereoorlog nie en steeds na hulself verwys het as “bittereinders”.

Een van die bekendste figure onder hulle – wat later baie aktief in die Ossewabrandwag sou word, was Robey Leibbrandt. Leibbrandt het van Potchefstroom gekom en Suid-Afrika se bekendste Nazi geword.

As kinders het ons na my ma se verhale oor sy politieke bedrywighede tydens die Tweede Wêreldoorlog geluister, van sy inhegtenisneming en gevangenisstraf en van sy vrylating deur die eerste minister, dr. D.F. Malan, een van die eerste dinge wat hy gedoen het nadat die Nasionaliste in 1948 aan bewind gekom het – drie maande nadat ek gebore is.

Rubrieksrywer

Waldimar Pelser is redakteur van Rapport en aanbieder van 'In Gesprek' op kykNET.

Waldimar Pelser: Toelaes is die maklike uitweg

Waldimar Pelser: Anargie: Burgers sal hulself beskerm

MANS

VROUE

SOEK

vos450

Baie rustige ou . opsoek na iemand spesiaal. Hou van die bosveld .kamp. em saam vriende en familie te kuier. My 2 seuns is my Als

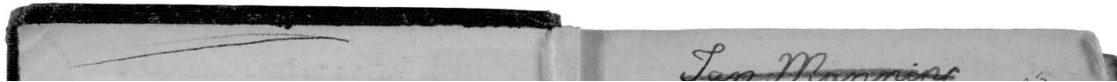

Skydiver1972

Ek is professioneel gekwalifiseerd, is goed groot gemaak, Sal jou elke dag van my lewe op die hande dra. Dit Sal n voorreg wees om n baie groot smile elke dag op jou mooi...

Sy eenheid het die mees verskriklike ongevalle tydens die gevegte gely en tot die dag van sy dood het hy 'n foto van hulle op sy muur gehad – geneem op die dag voordat hulle na die front gegaan het. Net een keer het hy vir my – foto vir foto – die handjievol gewys wat lewend teruggekeer het.

My ouers het kort ná sy demobilisering ontmoet en teruggekeer na Suid-Afrika. Hul hofmavery het plaasgevind in die skadu van die politieke onrus in die land, toe genl. Jan Smuts sy steun onder sy eie mense verloor het in die aanloop tot die verkiesing.

Hierdie mense – landgenote in hegte gemeenskappe – was die mense wat my ma as haar vriende en bure beskou het.

Ná die blootstelling aan soveel dood en vernietiging het my vader die aanbod van 'n gratis plek op universiteit van die hand gewys – 'n opsie wat vir alle wit dienspligtiges beskikbaar was ná hul terugkeer. Hy wou liever saam met my ma gaan bou aan hul boerderyonderneming deur te kweek en te plant en nuwe lewe te skep.

Hul ywer is geblus nadat Afrikanernasionalisme die sentiment in die Magaliesberg teen “uitlanders” laat draai het. Hulle het daarom besluit om die plaas te verkoop en die gebied sak en pak te verlaat nadat my ouma dood is.

Daarna het hulle aangesluit by die Fakkelskommando, 'n organisasie van oudstryders wat teen Afrikanernasionalisme en die Brandwag georganiseer het. 'n Hele lewe in stryd was hul voorland.

My vader se blootstelling aan lewe en dood in die stryd teen fascisme is ook ondervang deur die lot van die lede van ons familie wat in Litaue agtergebly het en deur die Nazi's uitgewis is.

Van 'n uitgebreide familie van tientalle gesinne en hul nageslag, almal deel van die Schlapobersky-familie, het uiteindelik net twee oorleef: My oupa se jongste suster, wat deur die Russe uit 'n konsentrasiekamp gered is; en 'n klein dogtertjie wat as kind deur Katolieke Litauers weggesteek en later deur hierdie een oorlewende tante

■ ■ Ons net in Londen saam met FW de Klerk gehuil. ■ ■

Sy is 'n paar jaar ouer as ek – amper 80 – en woon in Haifa, Israel, waar sy 'n toonaangewende siviele ingenieur geword het, die moeder van drie en ouma van vyf.

Ons het hierdie emosionele register saamgevat in ons eie beeld van Afrikaners wat, hoewel hulle ons as Jode geduld het, swart mense behandel het met die wreedheid wat ons Joodse voorouers in Europa moes verduur.

Ons het na Swaziland, destyds 'n Britse protektoraat, verhuis in 'n gedoemde poging om weg te kom van hierdie vyandige plek waar my ouers 'n plaas gekoop en ons grootgeword het. In teenstelling met familie en vriende in Johannesburg wat in 'n goue Joodse ghetto gewoon het, was ons baie meer blootgestel aan Afrikaans vanweë ons ligging in Swaziland.

Afrikaans was 'n verpligte tweede taal en op reis tussen ons huis op die plaas en ons vorige huis aan die Rand het ons deur die hartland van die Afrikaanse boerdery in Oos-Transvaal gereis. Die trein van Parkstasie na Breyten en die treinverbinding na Mbabane was 'n reis waarvoor Afrikaans noodsaaklik was. My broer vermaak ons steeds as hy ons aan die gang wil kry deur die uitroep van die kondukteur: "Opstaan, word wakker, volgende stop Breyten, almal uit."

Ek het steeds aangename herinneringe aan hierdie woorde en glimlag selfs nou terwyl ek hulle skryf.

My inhegtenisneming ingevolge art. 6 van die Wet op Terrorisme van 1967 het op Vrydag 13 Junie 1969 (vandag presies 52 jaar gelede) plaasgevind. Dit het – soos ek in my jongste boek vertel – uit die bloute gekom.

Die polisie in die spesiale tak wat my by Wits in hegtenis geneem het, het my verseker dat ek 'n prokureur kan sien sodra ek in Pretoria kom. Maar hulle het my eerder na maj. Swanepoel gebring wat vir my gewag het in die Kompol-gebou, waar hulle die talle goedvoeren by my huis beslag gelê in 'n omkeergemaakte

Sy voorkoms was vreesaanjaend en hy het saam met sy trawante in Afrikaans op my begin skreeu.

Omdat ek nie geweet het wie en wat hy is nie, het ek stilletjies gevra of ek 'n prokureur mag sien, soos belowe is.

Die ontploffing van woede was ontsettend en ontstel my selfs 52 jaar later, terwyl ek daaroor skryf. Ek weet nie waar die chutzpah vandaan kom nie, miskien was dit my grootoom Tzodik se gees wat na my uitgereik het uit die doodspuit, waar die Nazi's hom vermoor het.

Ek het my man gestaan ??en, steeds op 'n baie beheerste manier (in Engels) gesê: "As u wil hê dat ek u vrae moet beantwoord, sal u asseblief Engels met my praat. Ek verstaan ??nie 'n woord wat u sê nie."

Dit was soos bloed vir 'n haai en hy het vir my gekom, steeds in Afrikaans, asof hy kon byt.

"Dit is die taal van jou eie land, ons taal, en jy sê vir my dat jy geen woord verstaan nie. Jy is net 'n f****n Joodjie.

"Hoe durf jy hier bly sonder om ons taal te leer?"

Hy het hom verder opgewerk en vier of vyf van sy kollegas het meegedoen.

Nadat dinge hul gang gegaan het, het hulle my na 'n klein ondervragingskamer geneem waar ek op 'n baksteen moes staan en hulle het my in Engels begin ondervra. Ek het geweet dat ek 'n klein bietjie voordeel teen hulle gewen het.

Dit het gehelp om my te beskerm en dit het my gehelp om ander te beskerm gedurende die vyf dae en nagte van slaapgebrek wat gevolg het – waarvan ek baie op daardie baksteen deurgebring het. Omdat hulle in Afrikaans met mekaar oor my gepraat het, kon ek meestal volg wat aangaan.

Die taalkwessie het ook ander draaie gegooi nadat ek gestuur is na Pretoria se dodeselle.

of hy nog nie begin skeer het nie.

Toe ons in die gang afloop na die badkamer vra ek hom in Afrikaans: “Meneer, is iets verkeerd?”

Hy het verduidelik dat hy daardie oggend in die galgkamer gehelp het. Normaalweg het dit hom nie gepla nie, maar daardie oggend het iets gebeur.

“Die k****r wat vandag opgehang is,” het hy vertel, “was jonger as ek.”

Hy het verder verduidelik dat die mense wat deur die nag gesing het, die veroordeeldes was. Ons het hulle nie op Vrydag- of Saterdagdaande gehoor nie omdat die laksman nie oor naweke gewerk het nie.

Skielik het ek besef waar die vertroostende stemme vandaan gekom het wat ek die hele tyd gehoor het, en wáárom hulle gesing het.

‘n Ander “taalepisode” het op dag 33 gebeur toe ‘n tweede besoek van my ma toegelaat is en sy uitgevind het dat ek nie kan praat nie.

Die lang periode van eensame opsluiting het my stem aangetas. Sy is toegelaat om my na ‘n nabygeleë kafee te neem vir ‘n maaltyd onder begeleiding van drie polisiemanne.

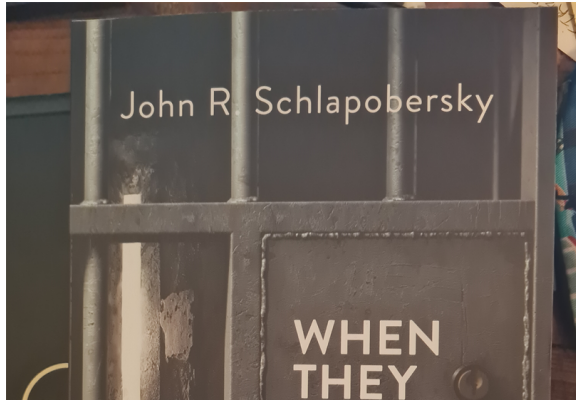
Ek het stadig weer my stem teruggekry en toe ek na Swanepoel se kantoor terugkeer, het my ma in Afrikaans vir hom gesê: “Wat wil julle van ons seun hê? Wil jy hom vernietig?”

Sy kakebeen het amper op die grond geval – hy het nie geweet dat sy Afrikaans magtig is nie. Hy het haar in Afrikaans gevra hoe sy “Die Taal” so vlot kon praat en sy het vir hom gesê dat sy ‘n “Afrikaanse Jood” is en dat sy die taal as haar eie beskou. Sy het onder Afrikaanse mense grootgeword op ‘n plaas in die Magaliesberg, nie ver daarvandaan nie.

Nobukhosi Zulu, ‘n koördineerder by die SA History Archive, het my help soek na die polisie- en ondervragingsverslae tydens my aanhouding terwyl ek aan my boek

arrestasiebevel gevind en toe sy dit aan my stuur, gevra of ek dit uit Afrikaans wil laat vertaal.

Toe ek haar gerusstel dat ek Afrikaans goed genoeg kan lees en self kan vertaal vir die aanhangsels tot my boek, het ek soos volg vir haar geskryf:

“In my memoires – wanneer dit uiteindelik gepubliseer word met die materiaal wat jy vir my gevind het – sal jy sien watter groot rol Afrikaans gespeel het tydens my aanhouding en ondervraging. Terwyl ek in die hande van die polisie was, het ek daarop aangedring dat ek niks verstaan nie, daarom moes hulle my in Engels ondervra.

“Maar omdat hulle my saak in Afrikaans voor my bespreek het, kon ek ’n bietjie uitvind oor wat aangaan, wat hulle weet en hoe ek myself en my vriende kon beskerm.”

Toe Nelson Mandela in 1994 as president ingehuldig is met FW de Klerk en Thabo Mbeki as sy adjunkte, het De Klerk sy ampseed in Afrikaans afgelê en hy het gehuil terwyl hy dit doen.

Terwyl ons op TV hier in Londen gekyk het, het ons saam met hom gehuil.

Hierdie is geredigeerde uittreksels uit die boek *When They Came for Me* deur John R. Schlapobersky. Dit word uitgegee deur Jonathan Ball.

Sedertdien kon ek die taal en sy sprekers vir die eerste keer verdra en inderdaad waardeer, en ek gebruik die bietjie Afrikaans en Swati wat ek ken wanneer ek terug is in die land.

die harte van gebroektes heel en die kettings van haat ontsaak.

Ek sing graag “Sarie Marais” en vele ander volksliedjies wanneer ek alledaagse takies in die huis doen en vind gereeld dat ek met myself in Afrikaans of Swati praat.

Onlangs het ek “Die donker” ontdek soos gesing deur die Stellenbosse Universiteitskoor onder leiding van André van der Merwe. Dit is ’n opbouende ervaring wat my soms oorrompel. Ek sit in trane voor die skerm en kyk na hierdie pragtige, jong gesigte in al die land se kleure.

Hulle sing oor “my oom se plaas” en dit herinner my aan Ruthville, by Syferbult. Ek weet wat die emosies beteken wanneer hulle sing “Begrawe my hart onder ’n klein tambotieboom en strooi my as oor die Bosveldhorison” en ek droom van ’n geleentheid om dit saam met hulle te kan sing.

Dankie aan *Rapport* vir die geleentheid gegee om hieroor te skryf.

*** John Schlapobersky is ’n sielkundige. Hy is as jong man deur die destydse Veiligheidspolisie aangehou weens sy anti-apartheidsbedrywighede.**

Meer oor: [Afrikaans](#) | [Apartheid](#)

Nog stories

Plasing oor Jode ‘geen grap of anti-Semities’

Joodse raad boos na ANC-lid oor Hitler op Facebook skryf

Jan H. Marais: Kultuurdraer van Afrikaans

MyStem: Het jy meer op die hart?

Stuur jou mening van 300 woorde of minder na MyStem@netwerk24.com en ons sal dit vir publikasie oorweeg. Onthou om jou naam en van, ’n kop-en-skouers foto en jou dorp of stad in te sluit.

Netwerk24 ondersteun 'n intelligente, oop gesprek en waardeer sinvolle bydraes deur ons lesers. Lewer hier kommentaar wat relevant is tot die onderwerp van die artikel. Jou mening is vir ons belangrik en kan verdere menings of ondersoeke stimuleer. Geldige kritiek en meningsverskille is aanvaarbaar, maar dit is nie 'n platform vir haatspraak of persoonlike aanvalle nie. Kommentaar wat irrelevant, onnodig aggressief of beledigend is, sal verwyder word. Lees ons volledige kommentaarbeleid [hier](#).

Comments for this thread are now closed

11 Comments Network24 Disqus' Privacy Policy Taalmuseum Taal... ▾

 Recommended 5 Tweet Share

Sort by Best ▾

JJ Lovelock • 2 months ago • edited

Wat n warboel van emosies, teenstrydighede, waardes en families wat verskil soos die Ooste van die Weste. Ek kan myself n bietjie daarin indink. Want hoe moet jy sin maak van die wêreld om jou???

Ek kom ook uit n uiteenlopende familie gedateer uit die 1670's toe my agter oupagrootjie van Pruise (Duitsland) hier aangekom het. Sy nasate was die mense wat uiteindelik geveg het in die Basoeto-oorloë en Bloedrivier en Bloukrans. Maar op kol het my oupa n nooi Taylor ontmoet (een van die Britse setlaars se kinders). Sy en haar kinders moes konsentrasiekamp toe, want toe is sy as n Boer beskou. Hier is 4 van haar kinders dood binne n maand. Hulle is almal herbegrawe in ons familiekerkhof en staan tot vandag toe nog as n AANKLAG teen die Engelse!

My ander oupa het saam met Manie Maritz gerebelleer en was byna tereggestel. Hulle was ook deel van die Ossewa Brandwag. Hulle was die mense wat verbete vir Afrikaans geveg het.

So waar bevind ek my vandag?? Natuurlik is ek n Boer... n Bittereinder... n Rebel. Daardie selfde bloed loop in my. Ek het wel van my ouers geleer om te luister na n ander se standpunte... om respek vir ander kulture te hê. Maar

4 ^ | ▾ • Share ›

JJ Lovelock • 2 months ago • edited

John, jou storie het my die heelnaag geroer en toe ek dit vanoggend weer lees, het ek onder die indruk gekom van die groot hartseer wat lê agter elkeen van ons se stories. Ons en ons voorouers was vasgevang in gebeure buite ons beheer en meeste van ons dra nog met die littekens van onverdiende wonde.

Ek wil net sê: My belewenis van my oupa en ouma-hulle is dat hulle goedhartige, fynbeskaafde mense was. My agter oupagrootjie Strauss van Straussville het wit en bruin armlastiges gehelp om plasies te bekom langs die Oranjerivier. Die storie was ook vertel dat hy Joodse bloed gehad het, maar ons was heel rustig daarmee. Wat ons doodslag was, was die Engelse tydens die Boere-oorlog. Met daardie stories en wonde loop ons vandag nog. Ook die korrupte, onderdrukkende regering waarmee ons vandag sit.

Maar ons smag eintlik almal na vrede. Ons hoop die tyd bring genesing en oplossings in die land vol hartseer, verwyte en beskuldigings. Al noem ek myself n rebel of bittereinder, is ek n sensitiewe mens.... veral sensitief vir ander se hartseer.

[see more](#)

2 ^ | ▾ • Share ›

Lucius A Seneca • 2 months ago

Roerend, dankie John. Hoe jammer dat jy verlore is vir Suid-Afrika.

2 ^ | ▾ • Share ›

Joseph van eeden • 2 months ago • edited

Ag tog daar gaat ons alweer . Sekerlik verdien daai tyd.

1 ^ | ▾ • Share ›

petrus koen • 2 months ago

Henrie Scholtz ▾ petrus koen • 2 months ago

Dis onnodig, petrus.

4 ^ | ▾ • Share ▸

Georg Burton • 2 months ago • edited

Wat 'n hartroerende vertelling van die John se eie ervaring van die lewe. Dit blyk egter erg bevooroordeel en waningelig as hy die manier waarop die "apartheids" polisie die swartes hanteer het, summier gelyk stel aan die hantering van die Jode deur die Nazi's. Dit blyk hy het nie 'n idee van een van die twee scenarios nie. Ook noem hy dat hy in die dodeselle was. Seker oor hy 'n Jood is, of het hy dalk koekies of iets in 'n winkel gesteel. O ekskuus, hy het hom by die anc geskaar. Soveel so dat hy aangesig tot aangesig met die dodeselle was. Hy het dus heel party kaders en selfs Mandela oortref. Gewoonlik in die goeie ou dae het jy slegs daar beland nadat daar onteenseglik bewys is dat jy iemand anders se lewe wederregtelik geneem het. En na 'n dubbele appêl proses is jou lewe jou ontnem. So wat ons eintlik hier sien is die verdraaide mening van 'n veroordeelde moordenaar, wat net móét spog dat hy so naby aan die dodeselle was, maar tog vaag genoeg om nié vir ons te vertel hoekom nie. Dis beslis 'n nuwe laagtepunt vir Rapport en sy redaksie. Ten minste kon julle seker maak dat die man die volle verhaal vertel en aandui hoe Afrikaner Nasionalisme hom enigsins beïnvloed het en hoe hy dan voel oor Israel, die tuisland van die Jode en wat hy vandag nog hier soek as hy so lank terug al 'n probleem gehad het met hoe SA bestuur is. Hierdie skrywe lyk soos suur druiwe, omdat hy danksy sy grootse opofferings waarskynlik eenkant toe gesmyt is oor sy velkleur. Hy rep betekenisvol nie 'n enkele woord oor ons "regering" se inmenging/eise teenoor sy "tuisland" (Israel) se beleid nie. Duidelik jare gelede al sy siel verkoop aan 'n saak wat sover nog net baie beperkte tydelik "wenners" opgelewer het, met al die ander in die land wat verloorders is.

^ | ▾ • Share ▸

Dom Onnosel • 2 months ago

Wie is die ou, en hoekom is hy van terrorisme aangekla?

^ | ▾ • Share ▸

1 ^ | ▾ • Share ›

Georg Burton ➔ Dom Onnosel • 2 months ago • edited

Google help nie veel nie. Jode was nog nooit daarvoor bekend dat hulle dom is nie. Hy sê wel dat hy in die dodeselle aangehou was. Hy het seker iemand se toebroodjies gesteel, of so iets.

^ | ▾ • Share ›

Johan Du Plessis • 2 months ago

Het FW dalk gehuil omdat hy besef het dat hy die land weggegee en sy mense uitverkoop het?

^ | ▾ • Share ›

 Subscribe Add Disqus to your siteAdd DisqusAdd Do Not Sell My Data